

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

факультет журналістики

кафедра прикладної лінгвістики та літературознавства

кафедра іноземних мов

кафедра журналістики

кафедра філософії

**КОНЦЕПТИ, ДИСКУРС І ЕТИКА КОМУНІКАЦІЇ: ЛІНГВІСТИЧНІ,
ЖУРНАЛІСТСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКІ ВИМІРИ**

Матеріали міжкафедрального круглого столу

27 березня 2026 року

Одеса – 2026

**УДК 81'42:174.4:070(049.2)
К653**

Круглий стіл проведено відповідно до наказу ректора Національного університету «Одеська юридична академія» від 03 березня 2026 р. № 462-59

Організаційний комітет конференції:

Голова оргкомітету:

Мінас АРАКЕЛЯН – проректор з наукової роботи, доктор юридичних наук, професор.

Заступники голови оргкомітету:

Олена СКАЛАЦЬКА – декан факультету журналістики, доктор філософських наук, професор.

Мирослава МАМИЧ – завідувач кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, доктор філологічних наук, професор.

Олексій ФЕДОТОВ – начальник науково-дослідної частини, доктор юридичних наук, професор.

Робоча група:

Юлія ТОМЧАКОВСЬКА – завідувач кафедри іноземних мов, доктор філологічних наук, доцент.

Вікторія КОЛКУТІНА – завідувач кафедри журналістики, доктор філологічних наук, професор.

Ігор ШАМША – в.о. завідувача кафедри філософії, кандидат філософських наук, доцент.

Анастасія КІСЕЛЬОВА – доцент кафедри прикладної лінгвістики та літературознавства, кандидат філологічних наук, доцент.

Таїсія ІВАНІЙЧУК – директор наукової бібліотеки НУ «ОЮА»

Метою круглого столу було осмислення ролі мови, комунікації та дискурсивних практик у сучасному суспільстві, а також етичних засад інформаційної взаємодії в умовах розвитку медіа й цифрових технологій. Учасники обговорили проблеми медійних маніпуляцій, поширення фейкової інформації, етики комунікації, меж свободи слова та впливу соціальних мереж і генеративного штучного інтелекту на суспільну свідомість. Окрему увагу приділено лінгвістичним і філософським аспектам формування смислів, істини та відповідальності за комунікативні дії. У підсумку наголошено на важливості критичного мислення та формування етично відповідального інформаційного середовища.

Матеріали та пристатейна література публікуються в авторській редакції. За достовірність фактичної інформації у публікаціях відповідальність несуть автори.

Концепти, дискурс і етика комунікації: лінгвістичні, журналістські та філософські виміри : матеріали міжкафедр. круглого столу (м. Одеса , 27 березня 2026 р) / упоряд.: М. В. Мамич. Одеса : НУ «Одеська юридична академія», 2026. 110 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/32787> ;DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.32787>

© НУ «Одеська юридична академія», 2026

Козак Т.

Особливості семантично-функціонального перекладу термінів німецького цивільного та кримінального права українською мовою.....38

Колкутіна В.

Трансформація образності у сучасному медіатексті.....42

Крижановська Т.

Невизначеність як концепт сучасного комунікативного дискурсу: філософський аналіз.....45

Лепетуха М.

Трансформація журналістських жанрів і наративів у соціальних мережах в умовах дезінформації.....49

Лесневська К.

Сучасний інтернет-дискурс: аспекти дослідження.....52

Літвінчук І.

Від новин до медіафрагментів: еволюція журналістського дискурсу в цифрову епоху.....55

Мамич М.

Етична рамка мовлення в умовах війни: трансформація концептів *відповідальність* та *солідарність* в українському публічному дискурсі.....59

Назаренко О.

Публічний виступ як форма комунікативної взаємодії в системі соціальних комунікацій.....64

Тетяна КОЗАК,
кандидат філологічних наук, доцент
доцент кафедри іноземних мов
Національний університет
«Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИЧНО-ФУНКЦІОНАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ НІМЕЦЬКОГО ЦИВІЛЬНОГО ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Юридичний переклад німецьких цивільно- та кримінально-правових термінів українською мовою належить до найскладніших напрямів перекладацької діяльності. Це зумовлено тим, що юридичний текст функціонує не лише як мовна структура, а й як елемент певної правової системи, що має власні доктринальні поняття, категорії та інститути. Відповідно, перекладач повинен володіти не лише мовною компетенцією, а й глибокими знаннями у сфері порівняльного правознавства. Значні відмінності між німецькою та українською правовими системами часто унеможливають буквальний переклад юридичних термінів без втрати або спотворення їх змісту. Саме тому в сучасному перекладознавстві дедалі більшого значення набуває семантично-функціональний підхід до перекладу правничої термінології.

Семантично-функціональний підхід передбачає відтворення не лише формального значення терміна, а насамперед його функції та місця в правовій системі. Іншими словами, перекладач має враховувати правовий зміст поняття, сферу його застосування, а також доктринальні інтерпретації в юридичній науці. У цьому контексті переклад виступає не як механічна заміна мовних одиниць, а як складний процес міжсистемної інтерпретації.

Показовим прикладом є переклад терміна *Schuldverhältnis*. У німецькому цивільному праві це поняття охоплює всі види зобов'язальних

правовідносин між сторонами, включаючи не лише обов'язок виконання певної дії, але й додаткові обов'язки лоюльної поведінки та захисту інтересів контрагента (Bürgerliches Gesetzbuch, 2020). Буквальний переклад «боргове правовідношення» не відображає складної структури цього поняття і може призвести до неправильного розуміння. Тому більш адекватним вважається функціональний переклад «зобов'язальне правовідношення», який відтворює місце цього інституту в системі цивільного права. За необхідності такий переклад може супроводжуватися пояснювальними елементами, що уточнюють його зміст.

Особливі труднощі виникають також при перекладі термінів договірного права. Наприклад, у німецькій правовій доктрині чітко розмежовуються поняття Dienstvertrag і Werkvertrag (Кравченко, 2020). Перше означає договір, у якому виконавець зобов'язується здійснювати певну діяльність без гарантії конкретного результату, тоді як друге передбачає обов'язкове досягнення визначеного результату. В українській правовій системі таке розмежування не завжди має чіткі термінологічні відповідники. У зв'язку з цим перекладачі часто використовують комбінований підхід: «договір про надання послуг (Dienstvertrag)» та «договір підряду (Werkvertrag)». Подібним чином перекладається і термін Mietvertrag, для якого важливо враховувати специфіку прав та обов'язків сторін у німецькому праві.

Особливої уваги потребує переклад термінів речового права. У німецькій правовій системі чітко розрізняються поняття Eigentum (право власності), Besitz (володіння) та Besitzschutz (захист володіння). Ці терміни мають самостійне юридичне значення і не можуть використовуватися як взаємозамінні. Наприклад, особа може володіти річчю, не будучи її власником, а інститут захисту володіння спрямований передусім на охорону фактичного стану речі, незалежно від питання права власності (Müller, 2017). У таких випадках перекладач повинен застосовувати функціонально-

описовий переклад, який дозволяє максимально точно передати зміст правової категорії.

Складність перекладу значно зростає у випадках, коли йдеться про правові інститути, що не мають прямих аналогів в українському праві. До таких належать, зокрема, *Sicherungseigentum* та *Vormerkung*. Переклад подібних понять часто потребує використання описових конструкцій або поєднання перекладу з коротким поясненням. Наприклад, термін *Vormerkung* може передаватися як «попередня реєстрація права з забезпечувальним ефектом», що дозволяє відобразити його функцію в системі німецького речового права.

У сфері кримінального права перекладацькі труднощі зумовлені ще й особливою структурою німецької кримінально-правової доктрини. Центральним поняттям є *Tatbestand*, яке традиційно перекладається як «склад злочину». Однак у німецькій теорії кримінального права цей термін позначає лише один із елементів загальної конструкції злочину поряд із протиправністю та виною. З огляду на це деякі дослідники пропонують уточнювальний переклад «об’єктивно-суб’єктивні ознаки діяння», що точніше відображає його зміст (StGB, 2020).

Подібні труднощі виникають і при перекладі понять *Vorsatz* та *Fahrlässigkeit*, які відповідають формам вини. У німецькому кримінальному праві вони мають складну внутрішню класифікацію, що не завжди має прямі відповідники в українському законодавстві. Це змушує перекладача застосовувати пояснювальні переклади або додаткові коментарі. Аналогічний підхід необхідний і при перекладі терміна *Versuch* (замах на злочин), який у німецькому праві має власну систему класифікації (Müller, 2017).

Окрему групу становлять латинські правові формули, що широко використовуються в німецьких юридичних текстах (Kluck, 2018). До них належать, зокрема, *nulla poena sine lege*, *in dubio pro reo*, *pacta sunt servanda*, *culpa in contrahendo* та інші. У перекладацькій практиці доцільно зберігати

латинську форму таких висловів, доповнюючи її українським перекладом і коротким тлумаченням. Такий підхід сприяє збереженню доктринального змісту правових принципів і водночас забезпечує зрозумілість тексту для читача.

Отже, проведений аналіз свідчить, що ефективний переклад німецької цивільно- та кримінально-правової термінології можливий лише за умови поєднання семантично-функціонального підходу з використанням описових перекладів, пояснювальних елементів і доктринальних коментарів. Важливим є також урахування системних відмінностей між правовими системами Німеччини та України. Такий підхід дозволяє забезпечити точність юридичного змісту та уникнути помилкових інтерпретацій. Результати дослідження можуть бути використані в практиці юридичного перекладу, у підготовці перекладачів і юристів, а також у подальших дослідженнях у галузі перекладознавства, юридичної лінгвістики та порівняльного правознавства.

Література

1. Кравченко, О. (2020). Переклад правових текстів: методика та практика. Київ: Центр правової освіти. 276 с.
2. Bürgerliches Gesetzbuch vom 2. Januar 2002, zuletzt geändert am 23. Dezember 2020. (2020). München: C.H. Beck. 3040 S.
3. Kluck, W. (2018). Handbuch des Übersetzens juristischer Texte: Deutsch–Ukrainisch. Berlin: Juristischer Verlag. 412 S.
4. Müller, F. (2017). Strafrecht: Allgemeiner und Besonderer Teil. Übersetzung in andere Rechtssysteme. Frankfurt am Main: Peter Lang. 455 S.
5. Strafgesetzbuch (StGB). Strafgesetzbuch vom 13. November 1998, zuletzt geändert am 27. Dezember 2020. (2020). München: C.H. Beck. 1450 S.